

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

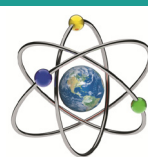
№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 878 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
Gulnar Atakhanova Orinbaevna	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
Amankosova Dinara Gabitovna	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
Bannayev Qosimjon	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
Eshmurodova Shirin Oybekovna	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
Jabborova Umida	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
Xayrullayev Asliddin Isatullayevich	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
Karimov N. M.	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
Melikova Einora Shuxratovna	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
Nishonova Dilafuz	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
Rasulev Bobirjan Atxamovich	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
Xalilova Shahnoza	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gosital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli.....	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash.....	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari.....	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyrov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar.....	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers.....	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии.....	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli.....	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi.....	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty.....	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
Orinboyeva Go'zal Polatovna	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
Jabbarova Zuhra Omondullayevna	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
Z. N. Mamarajabova	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinovna	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
Erkayev Elmirza Temirovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
Qodirov Olim Odilovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
Safarova Mohichehra Xonzafarovna	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
Saidova Dilnoza Maripovna	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
Тухлиев Муслимбек Шерзод угли	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
Dilbar Nurkeldiyeva	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
Laylo Sharopovna Nurmuxamedova	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari	405
Shahnoza Amirsaidova	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
Abdullayeva Komila Tursunovna	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
Askarova Gulayim Arislan qizi	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
Axmedova Mastura Jamoliddinovna	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
Azizova Dilnora	

Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
Daminova Maftuna Asqarali qizi	
Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
Diyora Egamberdiyeva	
Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
Mamedova Maxfuza Erkinovna	
Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
Mansurova Zilola Akromxonovna	
Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
Parmonova Laylo Ilxomovna	
Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
Q. U. Tog'ayeva	
Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
STEAM ta'limida lego konstruktorelarning o'rni va ahamiyati.....	511
Toshpulatova Farida Radjabovna	
Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
Xamidova Muyassar Polsaidovna	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
Yuldashev Shukrullo	
Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
Юсупова Назира	
Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	
Semantik afaziya va uni bartaraf etish yo'llari	611
<i>Umida O'tabasarova Mexmanovna, G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi</i>	
Сравнительный анализ национальных видов борьбы Японии.....	616
<i>Даминов Илхом Аширалиевич</i>	
Pedagogik jarayonda kognitiv rivojlanishga ta'sir qiluvchi omillar va bu faoliyatni rivojlantiruvchi interaktiv metodlar va texnologiyalar	621
<i>Abdiraimova Gulrux Samad qizi</i>	
Aqli zaif kichik maktab yoshidagi bolalarda o'qishni o'zlashtirishga motivatsion tayyorlikni shakllantirish ...	625
<i>Abdunazarov Abdumutal Olimovich, Xaitboyeva Kumushxon Farxodjon qizi</i>	
Psixik rivojlanishida kechikishi bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda neyrokorreksiya mashg'ulotlarning ahamiyati	628
<i>Akramova Xafiza Samadovna, Jumanova Mashhura Shokir qizi</i>	
Pedagogik amaliyotning bo'lajak o'qituvchilar tayyorlash tizimidagi o'rni	632
<i>Aliyeva Mavjudaxon Baxromjon qizi</i>	
O'zbek tili darslarida media matnlardan foydalanish usullari.....	637
<i>Allakhova Bagdagul Djoldasbayevna</i>	
Media axborot vositalarining bolalar va o'smir yoshlarga ta'siri.....	640
<i>Arobova Shohsanam Akram qizi</i>	
Biologiya ta'limida tizimli-faoliyatli yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	645
<i>Asrorova Odinaoy Otabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi dizartirik bolalarning so'z boyligini rivojlantirish yo'llari	650
<i>Azizova Nilyufar Mirziyadovna</i>	
Ijtimoiy pedagog faoliyatida innovatsion yondashuvlar	656
<i>Bahriddinova Gavhar Oydinova</i>	
Ta'lim tizimida deontologik yondashuvlarning pedagogik imoniyatlari.....	659
<i>Boboxujayev Johnomirzo Umar o'g'li</i>	
Zamonaviy ta'limda imkoniyati cheklangan bolalarga nisbatan inklyuziv yondashuv.....	662
<i>Djurayeva Hurshida</i>	
Libos va aksessuarlar orqali milliy estetik didni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	666
<i>Doniyorova Shahnoza Erkin qizi</i>	

Mantiqiy fikrlashni rivojlantiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish bosqichlari mazmuni	672
Dosbayeva Shahnoza Abdurahimovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga chet tili o'rgatishning pedagogik-psixologik asoslari.....	675
Ergasheva Xilola Yunusxonovna	
Use of Artificial Intelligence in Teaching English as a Foreign Language for Uzbekistan General Schools.....	679
Feruza Zokirova Adham qizi	
Efferent motor afaziya va uni bartaraf etish yo'llari.....	682
G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi	
O'quvchilarda ekologik kompetensiyani shakllantirish: biologiya darslarida global ekologik muammolar tahlili.....	686
Ibragimova Sitara Akmal qizi	
Ba'zi 3D-metallarining 2-amino-5-allitio-1,3,4-tiadiazol bilan kompleks birikmalarini o'rganish	690
Jumaniyazova Gulxumar Karimbayevna	
Tizimli bilish kompetentligining mazmuni va uning maktabgacha ta'limdagi o'rni	696
Mirazimova Muxabbat Normatovna	
O'qituvchilik mahorati va axloqiy madaniyatning mushtarakligi.....	700
Nabiyev Islom Karimovich	
Qarshi shahrida turizm menejerlarining kasbiy malakasini uzluksiz takomillashtirishni ta'minlash	706
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida moslashuvchan kompetensiyalarni shakllantirishning metodik asoslari....	710
Nuriddinova Diyora Isaqali qizi	
Mediasavodxonlik vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari	714
Pardayev Asror Ikromovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi	718
Qayumova Mahfuzaxon Alisher qizi	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	724
Quldashev Murodjon G'aniyevich	
Bugungi voleybolda to'p uzatish texnikasi va aniqligini 13–14 yoshdan boshlab aylanish harakatlari ta'sirida shakllantirish afzalligi	727
Rejapov O'tkirbek G'ayratjon o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga bolalar o'yin folklorini o'rgatishda tolerantlikni rivojlantirishning metodik usullari va texnologiyalari.....	733
Ro'ziboyeva Madina Salimovna	
Pedagogik muloqot tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlari	737
Ro'zimatova Maxpuza	
Intellektual qadriyatlarning talaba yoshlar aksiologik hayotiy pozitsiyasini shakllantirishdagi roli	743
Rustam Latipov Mamadaliyevich	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlashda AI-platformalarni integratsiyalashning amaliy mexanizmlari	747
Rustamov Kamoliddin Ziyodillo o'g'li	
Maktab biologiya ta'limida individuallashtirish texnologiyasidan foydalanish metodikasi	754
Savutova Malohat Erkinovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning turizm sohasiga bo'lgan munosabatini o'rganishning ijtimoiy-pedagogik metodikasi.....	760
Shodiyorov Rustam Xasan o'g'li	
Bo'lajak harbiy xizmatchilarda deontologik yondashuvlar asosida raqamli muloqot madaniyatini shakllantirish.....	764
Soyibnazarov Baxtiyor Abdunazar o'g'li	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida umumiy yer bilimi fanidan amaliy mashg'ulotlar tizimini kasbiy faoliyatga yo'naltirishning dolzarb masalalari	770
Sultanova N. B.	
Ijtimoiy reabilitatsiyani amalga oshirishda tibbiy-psixokorreksion maslahat ishlar mazmuni	775
Suvanqulova Shaxnoza Karimqulovna	
Blokcheyn texnologiyasining ta'lim jarayonida qo'llanilishi va imkoniyatlari	780
Suyumov Jo'rabek Yunusaliyevich	

Oila va xotin-qizlar tizimida kollaborativ madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari	783
<i>Tojibayeva Nazokatxon</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning o'rni	787
<i>To'xtasinova Nigoraxon Azizxon qizi</i>	
Oliy o'quv yurtlarida analitik kimyo fanini o'qitishning samaradorlik ko'rsatkichlari	793
<i>Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi</i>	
Antroposentrik yondashuv asosida o'quvchilarda insonparvarlik fazilatlarini shakllantirish yo'llari	796
<i>Xamidova Nigora Ibrohimovna</i>	
Обучение говорению на русском языке абитуриентов с помощью настольных игр	800
<i>Абдулахадова Шохид</i>	
Особенности педагогической деятельности и их виды	803
<i>Мавжудова Ш. С., Мирходжаева Д.</i>	
Развитие критического мышления младших школьников на уроках читательской грамотности	808
<i>Мухаммадиева Марифат Мурод кизи</i>	
Искусство подбора слов: стилистические и семантические возможности перифраз	811
<i>Юлдашева Дилноза Бекмуродовна</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida talabalarda refleksiv tafakkurni rivojlantirishning vazifalari va pedagogik imkoniyatlari	815
<i>Abdullayeva Ziroatxon Qurbonovna</i>	
The Human Factor in AI-Mediated English Instruction: Balancing Technology and Pedagogical Expertise	818
<i>Ikramova Aziza Aminovna</i>	
Madaniyat tushunchasi va uni xorijiy til o'qitishda o'rganish zarurati	823
<i>Ma'murova Farangiz Ne'matovna</i>	
O'quvchilarda tanqidiy tafakkurni shakllantirish: zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ularning samaradorligi	827
<i>Ostonova Ma'mura Ulug'bek qizi</i>	
Ko'zi ojiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	830
<i>Qarshiboyev Asliddin</i>	
Farzand tarbiyasida ota-onaning pedagogik-psixologik malakalari	834
<i>Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'llashning tashkiliy-ilmiy asoslari	839
<i>Xolmatov Pardaboy Qoraboevich</i>	
Методология типологического и сравнительного анализа детского фольклора	844
<i>Азмиева Э. Э.</i>	
Мaktabgacha ta'lim elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish zarurati	851
<i>Xoldarova F. M.</i>	
Multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	854
<i>Gulyamova Nafisa Burikulovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyat tushunchalarini shakllantirishda oila va mahallaning roli	858
<i>Rizayeva Xusniya Ubayevna</i>	
Raqamli pedagogika: zamonaviy ta'limda innovatsion texnologiyalar roli	861
<i>Maxmudova Dilnoza Xaytmirzaevna</i>	
Badiiy adabiyot – maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik dunyoqarashni shakllantiruvchi omil sifatida	865
<i>Xujamberdiyeva Shahnoza Kupaysinovna</i>	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'lim islohatlar bosqichida	868
<i>Boyqulov Azamat Maxram o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor o'rinbosarlarining menejerlik ko'nikmalarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi va uni mahalliy sharoitda qo'llash imkoniyatlari	871
<i>Maxamadaliyeva Ezoza Rustamxo'ja qizi</i>	
Oliy badiy pedagogik ta'lim muassasasida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini maktab o'quvchilarida illyustrativ rasm ishlashga oid kompetensiyalarini shakllantirishga tayyorlashning mazmuni	875
<i>Sobirov Sarvar Tursunmurotovich</i>	

MEDIA AXBOROT VOSITALARINING BOLALAR VA O'SMIR YOSHLARGA TA'SIRI

Arobova Shohsanam Akram qizi

Andijon davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

ORCID: 0009-0008-9657-5680

Annotatsiya: Ushbu maqolada media axborot vositalarining bolalar va o'smir yoshlarga ta'sirining nazariy hamda amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Bolalar va o'smir yoshlarning xorijiy videolar, qo'shiqlar, kliplar tinglashi, ularga taqlid qilishi, internet o'yinlariga qaram bo'lishi, ayrim blogerlarning faoliyati va ommaviy madaniyat tushunchalari hamda internetdagi noqonuniy o'yinlarga qarshi O'zbekistonda olib borilayotgan davlat siyosati va qonuniy hujjatlar o'rganilgan. Shuningdek, media vositalaridan faqat ijobiy maqsadlarda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida uchraydigan muammolar tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, media, axborot vositalari, axborot, bolalar, o'smir yoshlar, media ta'lim, internet.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of the influence of media on children and adolescents. It analyzes their engagement with foreign videos, songs, and clips, imitation of such content, and addiction to online games, as well as the impact of some contemporary bloggers and the concepts of mass culture. The study also reviews the state policy and legal documents in Uzbekistan aimed at combating illegal online games and highlights the negative effects of media on the younger generation. Furthermore, it identifies the challenges of forming skills in children and adolescents to use the Internet positively and proposes recommendations for addressing these issues.

Key words: Uzbekistan, media, information, children, adolescents, media education, internet.

Аннотация: В статье исследуются теоретические и практические особенности влияния средств массовой информации на детей и подростков. Анализируется восприятие детьми и подростками зарубежных видеороликов, песен и клипов, их подражание, увлечение интернет-играми, влияние некоторых современных блогеров и концепции массовой культуры. Рассмотрены государственная политика и нормативно-правовые документы, направленные на борьбу с нелегальными интернет-играми в Узбекистане, а также негативное воздействие СМИ на детей и подростков. Кроме того, выявлены проблемы формирования у подрастающего поколения навыков позитивного использования интернета, разработаны рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: Узбекистан, СМИ, медиа, информация, дети, подростки, медиаобразование, интернет.

KIRISH

So'nggi yillarda media axborot vositalarining materiallarini integratsiyalashning aniq tendensiyasi paydo bo'ldi: matbuot, kino, televidenie, video, internet va boshqalar. Bu holat mahalliy media pedagogikada to'plangan tajribani an'anaviy va yangi media san'atlarida o'z ichiga oladi. O'zbekiston media ta'limining yagona konsepsiyasini ishlab chiqishni talab qilmoqda. Shu bois, media ta'limning yoshga xos xususiyatlarini o'rganishga o'tishdan oldin, matbuot, video, televidenie va internetdan ma'lumot sifatida foydalanib, bugungi yosh avlodning ommaviy axborot vositalariga bo'lgan qiziqishlarini o'rganish zarurdir.

Bugungi kunda maktab o'quvchilari va yoshlari orasida eng mashhur media axborot vositasi bu – qo'lida mobil aloqa telefondir. Aynan hozirda bolalarning media olami bilan tanishishi ushbu telefon orqali boshlanmoqda. Bolalar erta yoshdan boshlab kitob emas, balki mobil aloqadagi videolar va o'yinlarni o'ynash bilan vaqt o'tkazmoqdalar. Telefonda ko'rgan narsalarini yaxshi xotirada saqlaydilar, faol teletomoshabinga aylanadilar va telefonga bog'lanib, tobe bo'lib qolmoqdalar.

Yoki bolajonlarimiz televizordagi "Aqlvoy" va "Bolajon" ko'rsatuvlarining ashaddiy tomoshabinlari va muxlislariga aylanib ulg'ayishmoqda (o'z xohish-istaklari va sevimli qahramonlari bilan). Ular maktabga kirganlarida, odatda, kompyuter savodxonligi asoslarini o'zlashtirib bo'lishadi.

Televidenie har bir uyda har kuni va har soatda mavjud bo'lgan eng qulay axborot va ko'ngilochar vosita sifatida qabul qilinadi. Televizor zamonaviy bolaning hayotida juda katta rol o'ynaydi: u hozirgi voqealar haqida ma'lumot beruvchi, ishonchli hamroh, maslahatchi va boshqalardir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda ommaviy axborot vositalarining materiallarini integratsiyalashning aniq tendensiyasi paydo bo'ldi: matbuot, kino, televidenie, video, internet va boshqalar. Bu holat mahalliy media pedagogikada to'plangan tajribani an'anaviy va yangi media san'atlarida o'z ichiga olgan Rossiya media ta'limining yagona konsepsiyasini ishlab chiqishni talab qiladi. Shu bois, media ta'limning yoshga xos xususiyatlarini o'rganishga o'tishdan oldin, matbuot, video, televidenie va internetdan ma'lumot sifatida foydalanib, bugungi yosh avlodning ommaviy axborot vositalariga bo'lgan qiziqishlarini o'rganish zarur, deb hisoblaymiz.

Media ta'lim jarayonida maktab o'quvchilari va talabalarning yosh xususiyatlarini hamda ommaviy axborot vositalariga bo'lgan afzalliklarini hisobga olgan holda, zamonaviy bolalar va yoshlar auditoriyasining ommaviy axborot vositalaridan foydalanishi bir vaqtning o'zida texnik vosita va ma'naviy madaniyat omili sifatida namoyon bo'ladi. A.V. Sharikovning so'zlariga ko'ra, "Televidenie umumiy ijtimoiy darajada oltita asosiy funksiyani bajaradi: integratsiya, kommunikativ, tartibga solish, tashviqot, radioeshittirish, prognoz va fikrni shakllantirish. Bundan tashqari, televidenie ta'lim, tarbiya va ma'rifiy vazifalarni bajaradi; madaniyatni, badiiy-estetik tarbiyani, ma'naviy qadriyatlarni, xulq-atvor me'yorlarini va muloqot standartlarini etkazishga yordam beradi" ^[1].

Rossiya media ta'limini rivojlantirish uchun televideniening katta salohiyati A.V. Spichkin, A.V. Fedorov, A.V. Sharikov va boshqalarning asarlarida o'z aksini topgan. Masalan, A.V. Spichkinning fikricha, "Bu televideniyaning mavzuga asoslangan media ta'lim tizimini qurishning o'zagi sifatida ko'rish mumkin" ^[2]. Darhaqiqat, so'nggi yillarda televidenie ommaviy axborot vositalarining asosiy shakliga aylandi.

Hozirgi vaqtda interaktiv internetning bir qator o'yinga asoslangan shakllari mavjud bo'lib, ularda tomoshabin ma'lumot oladi va buni o'zini-o'zi tarbiyalash uchun emas, balki shaxsiy zavq olish uchun amalga oshiradi. V.Ya. Surtayevning fikricha, televizion o'yin media madaniyatining paydo bo'lishi yosh shaxsni maksimal darajada ochib berishga, ularni turli xil va hissiy jihatdan yuklangan muloqot hamda ijtimoiy-madaniy improvizatsiya olamiga jalb qilishga yordam berishi mumkin, deb ta'kidlaydi ^[3].

Darhaqiqat, "Shiribom shou" – bu yangi va zamonaviy ko'rsatuv bo'lib, unda bolalar qiziqarli o'yinlarni o'ynab, bir-birlari bilan raqobatlashadilar. U o'zbek yosh teletomoshabinlari uchun allaqachon an'anaviy ko'rinishga ega. Televizion o'yinlar muayyan qoidalarga muvofiq tashkil etiladi: ular boshlovchilar, o'yinchilar va tomoshabinlarni o'z ichiga oladi.

O'yinlardan tashqari, bolalar va yoshlarning rivojlanish hamda o'zini-o'zi anglash nuqtai nazaridan eng samarali ko'rsatuv – bu "Zakovat"dir. Mazkur intellektual shou yosh teletomoshabinlarning bilim va tafakkur doirasini kengaytirib, ularga o'z intellektual salohiyatini ifoda etish imkoniyatini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqola nazariy-tahliliy usul asosida yozildi. Tadqiqot davomida media axborot vositalarining bolalarga va yoshlarga ta'siri tushunchalarini rivojlantirish xususiyatlari o'rganildi. Tadqiqot davomida quyidagi metodlar qo'llanildi:

- **Adabiyotlarni tahlil qilish** – mavzu bo'yicha mavjud ilmiy manbalar, maqolalar, dissertatsiyalar va ta'lim standartlari o'rganildi hamda umumlashtirildi.
- **Nazariy asoslarni tadqiq qilish** – media axborot vositalarining bolalarga va o'smir yoshlarga ta'siri tushunchalari, ta'lim sohasida qabul qilingan qonun va qarorlar tahlil qilindi.
- **Ta'lim jarayoni va qonun hujjatlari** – O'zbekiston Respublikasi ta'lim sohasidagi qarorlar va farmonlar, davlat dasturlari hamda xalqaro standartlar o'rganildi.
- **Konstruktiv tahlil** – olingan ma'lumotlar asosida media axborot vositalarining bolalarga va o'smir yoshlarga ta'siri, ularning ijobiy tomonlari hamda ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda maktab o'quvchilari (o'smirlar) va yoshlarning asosiy qismi xorijiy qo'shiqlar, videolar, kliplarni tomosha qilmoqdalar. Ommaviy madaniyatning xususiyatlari bilan o'rtoqlashib qolmoqdalar. Buning natijasida, o'smir yoshlar klip qahramonlariga taqlid qila boshlaydilar va ularga o'xshab kiyinishni istaydilar. Nafaqat xorijiy ijodkorlar, balki "o'zbek bloggerlarimiz" ham TikTok, Instagram va hokazolarda o'zbek mentalitetiga nomunosib chiqishlari bilan o'smirlarning ongiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqdalar. Afsuski, hozirgi aksariyat yoshlar ushbu bloggerlarning videolarini kuzatadilar.

Bugungi kunda ayrim blogerlar hatto internet orqali qimor o'yinlarini reklama qilmoqdalar. Chunki o'smir davrida bola juda qiziquvchan bo'ladi va uni domiga tushib qolish ehtimoli yuqoridir. Internetdagi ishonchsiz qimor o'yinlariga undovchi kontent kun sayin ko'payib bormoqda. O'zbekistonda qimorga asoslangan onlayn o'yinlarni o'ynash va ularni reklama qilish bo'yicha jazo hamda javobgarlik choralari kuchaytirilmoqda. Bu haqda Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati Rasul Kusherboyev o'z Telegram sahifasida xabar bergan.

Deputatlar ko'rib chiqayotgan qonun loyihasiga ko'ra, Jinoyat kodeksiga quyidagi o'zgartirishlar kiritilishi ko'zda tutilmoqda: qimor va tavakkalchilikka asoslangan boshqa o'yinlarni qonunga xilof ravishda tashkil etish, o'tkazish yoki ularda ishtirok etish uchun telekommunikatsiya tarmoqlari yoxud internet jahon axborot tarmog'i orqali xizmatlar ko'rsatish, tegishli dasturiy ta'minotdan nusxa ko'paytirish, uni tarqatish – BHMning 50 baravaridan 75 baravarigacha miqdorda jarima yoki 300 soatdan 360 soatgacha majburiy jamoat ishlari yoxud 3 yilgacha axloq tuzatish ishlari bilan jazolanadi. O'zbekiston fuqarolariga noqonuniy tarzda lotereyalar va qimor o'yinlarida ishtirok etishni taklif qilayotgan xorijiy kompaniyalarga nisbatan olti turdagi qonunbuzarlik bo'yicha jarimalar belgilangan.

Ular orasida litsenziyasiz ishlash, shaxsiy ma'lumotlarni saqlash va ulardan foydalanish qoidalarini buzish, noqonuniy kazino va o'yin zallari ochish, pul yuvish va terrorizmni moliyalashtirish, onlayn o'yinlar va lotereyalarni reklama qilish kabi qonunbuzarliklar mavjud. Jarima summasining 50 foizi davlat byudjetiga, qolgan 50 foizi esa tijorat banklari hisob raqamlariga o'tkaziladi. Hujjatga ko'ra, jarimani to'lash qonunbuzarni qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlikdan ozod qilmaydi.

Agentlik jarimalarni qo'llashda quyidagilarni inobatga oladi:

- qoidabuzarliklarning tizimliliigi (ikki yoki undan ortiq marta sodir etilishi) va davomiyligi;
- yo'l qo'yilgan qoidabuzarliklarning o'yinchilarning moliyaviy ahvoriga ta'siri;
- jarimalarni qo'llash natijasida vaziyatni o'zgartirish imkoniyati;
- aniqlangan qoidabuzarliklar va (yoki) kamchiliklarning yuzaga kelishi bilan bog'liq sabablar;
- ilgari qo'llangan jarimalarning samaradorligi (natijadorligi);
- internet tarmog'idagi o'yinlar, lotereyalar va bukmekerlik faoliyati tashkilotchilari hamda yuridik shaxslar tomonidan aniqlangan kamchiliklar yoki ularni bartaraf etishga qaratilgan mustaqil choralarning ko'rilganligi.

Jarimani qo'llash to'g'risidagi qaror agentlik direktori yoki uning vazifasini bajaruvchi tomonidan ishchi komissiya xulosasiga asosan qabul qilinadi. Agentlik jarimalarni qo'llash to'g'risidagi qarordan ko'chirmani jarima miqdori, to'lov muddati va tegishli hisobvaraqlar rekvizitlarini ko'rsatgan holda internetdagi lotereyalar va bukmekerlik faoliyati tashkilotchilariga hamda xorijiy yuridik shaxslarga uch ish kuni ichida yozma ravishda yuboradi.

Bunda tashkilotchilar jarima summasini yozma ravishda berilgan xabar olingan kundan boshlab o'n besh kun ichida to'lashlari lozim. Jarimalarni qo'llash to'g'risidagi qarordan norozi bo'lgan tashkilotchilar qarordan ko'chirmani olgan sanadan boshlab o'n besh kun ichida agentlikning apellyatsiya kengashiga yozma ravishda shikoyat berish yoki qonunchilikda belgilangan tartibda sudga murojaat qilish huquqiga ega.

Hozirgi vaqtda reklama ommaviy axborot vositalarining deyarli barcha shakllarida – televidenie, radio, matbuot, veb-saytlar va boshqalarda uchraydi.

Zamonaviy maktab o'quvchilari deyarli har kuni media axborotlar bilan duch keladilar, turli janrdagi va murakkablik darajasidagi kompyuter o'yinlarini o'ynaydilar. Ular informatika darslarida ham, agar o'qituvchi mashg'ulot bilan ovora bo'lsa, internet o'yinlarini boshlaydilar. Mobil aloqa vositalarida ko'p vaqtini o'tkazgan maktab o'quvchilari orasida ortiqcha vazn yoki vaznning tushib ketishi, ko'rishning yomonlashishi, umumiy sog'lig'ining pasayishi kabi muammolar uchramoqda. Bularning barchasi internetdagi media vositalarini haddan tashqari iste'mol qilish bilan bog'liq muammolardir va mamlakatimizda yildan-yilga og'irlashib, yechimini talab qilmoqda.

Internetga qaramlik (ommaviy axborot vositalariga qaramlik, internetga qaramlik) bugungi kunda yana bir katta muammoga aylanib bormoqda. Masalan, tadqiqotchilar Rossiyada uch million kompyuter egalari o'rtacha 5 foizdan 14 foizigacha o'yinchilarning internetga qaramligini ta'kidlashadi. "Internetga qaram odam kompyuterda kuniga 5 dan 18 soatgacha vaqt o'tkazishi mumkin. Internetda o'tkaziladigan vaqt haftasiga 20 dan 50 soatgacha. Bu to'liq sakkiz soatlik ish kuni uchun zarur bo'lgan vaqtdan oshib ketadi. Mamlakatda 150 mingdan 400 mingga yoshlar o'zlarini bir xil kompyuter ekranining porlab turgan asosiy o'yinlaridan uzoqlashtira olmaydilar.

Halokatli mazmun: irqiy va jinsiy zo'ravonlikning yashirin reklamasi va tashviqoti, erotik hamda pornografik rag'batlantirishlar ham yoshlarni ko'proq jalb etmoqda. Buni rolli kompyuter o'yinlariga qaramlik misolida ko'rib chiqish mumkin.

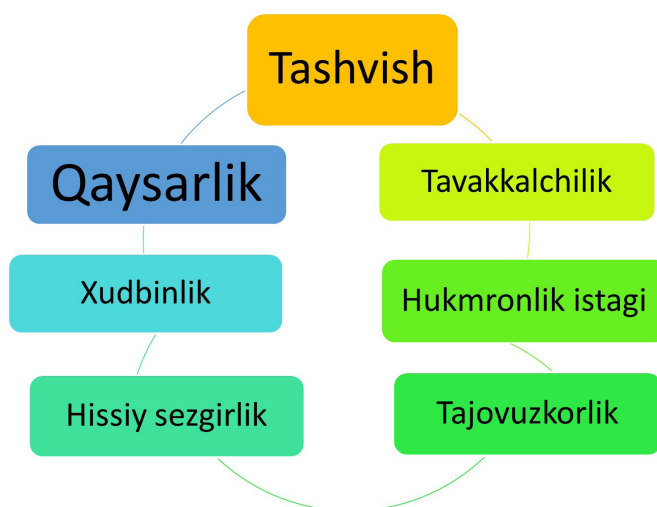
- *Birinchi bosqich* – mobil aloqa o'yinlariga nisbatan yengil ishtiyoq bilan tavsiflanadi.
- *Ikkinchi bosqich* (ishqibozlik bosqichi) – bolaning internet o'yinlaridan muntazam foydalanishi va vaqtni sezilarli darajada oshirishi bilan tavsiflanadi. Agar uyda o'yin bo'lmasa, foydalanuvchi kompyuter klubiga boradi.
- *Uchinchi bosqich* (giyohvandlik bosqichi) – nafaqat o'ynash zarurati, balki foydalanuvchining o'zini-o'zi anglashi va o'zini-o'zi qadrlashidagi o'zgarishlar bilan ham bog'liq. O'yinchining ijtimoiy aloqalari sezilarli o'zgaradi – ular boshqa o'yinchilar bilan ko'proq vaqt o'tkazadilar, ular bilan shaxsan yoki ko'pincha onlayn muloqot qiladilar.
- *To'rtinchi bosqich* (birikish bosqichi) – o'yin faolligining pasayishi kuzatiladi. Sevimli o'yinning barcha bosqichlarini tugatgandan so'ng, o'yinchi unga qiziqishni yo'qotishi mumkin. Ammo keyingi qismlarni o'ynash imkoniyati paydo bo'lishi bilanoq (odatda mashhur o'yinlar bir nechta qismlarni o'z ichiga oladi va ma'lum ma'noda teleseriallarga o'xshaydi), qiziqish yana kuchayadi ^[4].

Internetga qaramlikning asosiy psixologik va jismoniy belgilariga quyidagilar kiradi:

- oflayn rejimda tizimga kira olmaslik;
- oila va do'stlarni e'tiborsiz qoldirish;
- ish va o'qishdagi muammolar;
- kasb bilan bog'liq yolg'on gapirish;
- karpal tunnel sindromi;
- shaxsiy gigienaga e'tibor bermaslik;
- uyqu buzilishi;
- xatti-harakatlarning o'zgarishi va boshqalar.

Telefonda yoki internetda o'yinlarga qaram bo'lgan foydalanuvchilar bolalarning jismoniy faolligining keskin pasayishi bilan tavsiflanadi.

Umumiy farovonlikning yomonlashishi, izolyatsiya, real hayotdagi qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin.

Ko'pgina internetga odatlangan foydalanuvchilar o'zlarining begunoh ko'rinadigan qaramligini mustaqil ravishda yengishga qodir emaslar va psixologlar hamda psixoterapevtlar yordamiga murojaat qilishga majbur bo'ladilar. Tibbiyot mutaxassislari mijozlari orasida bunday shaxslar tobora ko'proq uchramoqda.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Farzandlarimizni har tomonlama yetuk shaxs va barkamol inson qilib tarbiyalash har birimizning muqaddas burchimiz sanaladi. Ularni doimo nazorat qilishimiz darkor. Ayniqsa, o'smir yoshlar tez o'zgaruvchan hamda do'stga muhtoj bo'ladilar. Ota-onalar farzandlari bilan do'stona munosabatda bo'lishlari kerak. Agar ota-onalar farzandlarining media axborot vositalaridan ishonchli foydalanishlarini istasalar, ular uchun quyidagilarni tavsiya qilamiz:

- farzandlarini kuzatish;
- suhbatlashish (ota-ona do'stona munosabatda suhbatlashishi);
- telefonni doimo nazorat qilib turish;
- foydali ta'limiy saytlar bilan tanishtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Шариков А.В. Возрастные особенности телевизионных ориентаций школьников. – М., 1989.
2. Спичкин А.В. Что такое медиаобразование. – Курган: Изд-во ин-та пов. квалиф. и переподготовки работников обр-я, 1999. – 10 б.
3. Суртаев В.Я. Социокультурное творчество молодежи: методология, теория, практика. – СПб., 2000. – 142–143 б.
4. Верховцев К.Н. Медиапедагогика и медиапсихология. – Таганрог, 2017. – 322 б.
5. B.S. Abdullayeva, Y.Z. Ro'ziyev, K.V. Ismoilova. Mediasavodxonlik va axborot madaniyati. – Darslik. – T.: O'zbekiston, 2024. – 260 b.
6. T.B. Burxonov. Axborot xavfsizligi asoslari. – O'quv qo'llanma. – Buxoro: "Fan va ta'lim" nashriyoti, 2022. – 156 b.
7. B.Sh. Butayev, G.B. Ahmedova. Internetga qaramlik psixologiyani obyekt sifatida. – Ijodkor o'qituvchi, 2023-yil 5-iyun, №30. – 270–275 b.
8. <https://t.me/sputnikuzbek>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.